стании в лесных культурах, пораженных корневой губкой, в условиях свежей субори Восточнобайрачной Степи Украины.

Сосна крымская, сосна обыкновенная, прирост по высоте, мутовки, очаг корневой губки.

The peculiarities of growth of Scots pine and Crimean pine trees at their joint growth in forest cultures, staggered a Heterobasidion annosum in the fresh subors conditions of North-East Steppe of Ukraine are present.

Scots pine, Crimean pine, increase in a height, rings of branches, hearth of Heterobasidion annosum.

УДК 674.031.737.4

НАСАДЖЕННЯ РОБІНІЇ ПСЕВДОАКАЦІЇ В УМОВАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ ПРИДНІПРОВСЬКОЇ ВИСОЧИНИ

М.М. Рябченко, аспірант*

Описано історичні передумови створення захисних лісових насаджень у центральній частині Придніпровської височини. Досліджено особливості робінії псевдоакації як ґрунтозахисної деревної породи. Проаналізовано сучасний стан насаджень робінії у межах ДП "Ржищівське лісове господарство". Встановлено, що насадження робінії псевдоакації доцільно створювати у свіжих та вологих діброва за участі кущових порід для запобігання недопущення задерніння ґрунту.

Робінія псевдоакація, протиерозійні властивості, захисні лісові насадження, Придніпровська височина, яружно-балкові системи.

Ерозійні процеси в умовах центральної частини Придніпровської височини особливо набули широкого розповсюдження у першій половині XX ст. Руйнівна шкода та негативний вплив ерозії ґрунтів на екологічну ситуацію в регіоні були надзвичайно великими. Причиною цих явищ були певні передумови, що, у свою чергу, визначалися соціально-економічним розвитком суспільства.

З розвитком людства площа лісів сучасної Київщини та Черкащини значно зменшилася, оскільки велику кількість лісів було знищено з метою виробництва селітри, скла, смоли, дьогтю, деревного вугілля та інших виробів. Значного розвитку у XVIII–XIX ст. набуло явище розкорчовування лісів з метою перетворення їх на орні землі. У другій половині XX ст. у цьому регіоні окремі масиви площею 15–20 тис. га протягом декількох десятиріч вирубувалися з метою заготівлі дров для цукрозаводів [2].

---

*Науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук, професор В.Ю. Юхновський

© М.М. Рябченко, 2012

Всі ці процеси та явища людської діяльності аж ніяк не могли позитивно вплинути на загальний стан лісових насаджень та довкілля. У регіоні Придніпровської височини почали стрімко розвиватися процеси водної ерозії.

Мета дослідження – вивчення історичного аспекту впровадження інтенсивних заходів боротьби з ерозійними процесами у межах центральної частини Придніпровської височини за допомогою створення протиерозійних насаджень, у тому числі з робінії псевдоакації, та встановлення сучасного стану насаджень робінії в ДП "Ржищівське лісове господарство".

Матеріали і методи дослідження. Ржищівська яружно-балкова система розміщена у південно-східній частині Київської області на правому березі р. Дніпро. З поміж 50 тис. га господарської зони понад 15 тис. га становлять середньо- та сильнозмиті землі, на яких прогресують ерозійні процеси, що зумовлені активним вимиванням та розмиванням верхнього шару ґрунту [5].

Інтенсивна та професійна боротьба з ерозійними процесами на території центральної частини Придніпровської височини, розпочалася зі створенням у 1958 році Канівської гідролісомеліоративної станції та у 1964 році Ржищівської гідролісомеліоративної станції, яка розміщається у Ржищівській яружно-балковій системі. Мета створення цих установ – здійснення комплексу робіт для захисту ґрунтів за допомогою будівництва гідротехнічних споруд та висаджування лісових насаджень на ярах та балках.

Результати дослідження. Захисні лісові насадження здавна застосовувалися з метою захисту сільськогосподарських угідь від несприятливих природних явищ, водної та вітрової ерозії ґрунтів та підвищення врожайності сільськогосподарських культур. Також протиерозійні насадження мають важливе гідрологічне значення, оскільки захищають Канівське водосховище та інші водойми від замулювання. Робінія псевдоакація (*Robinia pseudoacacia* L.) на ярах і еродованих крутосхилах є головною породою як у степовій, так і у лісостеповій зоні.

Важливість цієї породи на еродованих землях пояснюється її швидким ростом, оскільки у перший рік насадження робінії досягають висоти 1,5 м, у свою чергу поросль від пня у робінії у перший рік на ділянках після суцільних рубок може досягати 2–3 м [6]. Порода є невибагливою до родючості ґрунту та його вологості (росте на пісках, засолених, змитих ґрунтах), а найкращий ефект за запасом робінія дає на родючих ґрунтах з достатньою кількістю вологи.

Чинником, що обмежує впровадження робінії псевдоакації є її слабка морозостійкість. Оптимальними умовами для росту робінії є центральні та південні регіони України, але і тут насадження з робінії потерпають від пізніх весняних заморозків. Дерева робінії псевдоакації мають потужну пластичну кореневу систему з бульбочками, які збагачують ґрунт азотом [6]. Дерева робінії добре розмножуються кореневими паростками, завдяки чому її, насамперед, застосовують під час заліснення відкосів ярів. Насадження повною мірою здійснюють ґрунтозахисну, водопоглинальну та водорегулювальну функції [3]. Під час створення змішаних насаджень зва-

жають на те, що робінія псевдоакація характеризується швидким ростом щодо інших порід і може їх пригнічувати, тому не слід її вирощувати поблизу з дубом та ясеном [7]. Робінія псевдоакація на теренах України є інтродукованим видом, завезеним з північної Америки, що привабила лісівників своїми високими лісомеліоративними характеристиками [1].

З поміж загального розподілу вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок по ДП "Ржищівське лісове господарство" насадженням робінії псевдоакації належить 3038 га, що на 1 % менше від сосни звичайної, яка також активно застосовується під час створення захисних лісових насаджень у зоні діяльності підприємства [4]. Також з найпоширеніших порід можна виокремити граб, вільху чорну, березу, вербу білу та ін.

Розподіл площі вкритих лісовою рослинністю земель за породами наведено на рис. 1.

У межах підприємства насадження робінії найчастіше зростають в умовах свіжих сугрудів (C_2), що становить 2054 га, тобто 68 % від загальної площі вкритих лісовою рослинністю земель. Другим найпоширенішим типом лісорослинних умов для насаджень робінії в умовах підприємства є сухий сугруд (C_1) – 454 га (15 %), а на третьому місці свіжа діброва (D_2) – 372 га та 12 % відповідно.

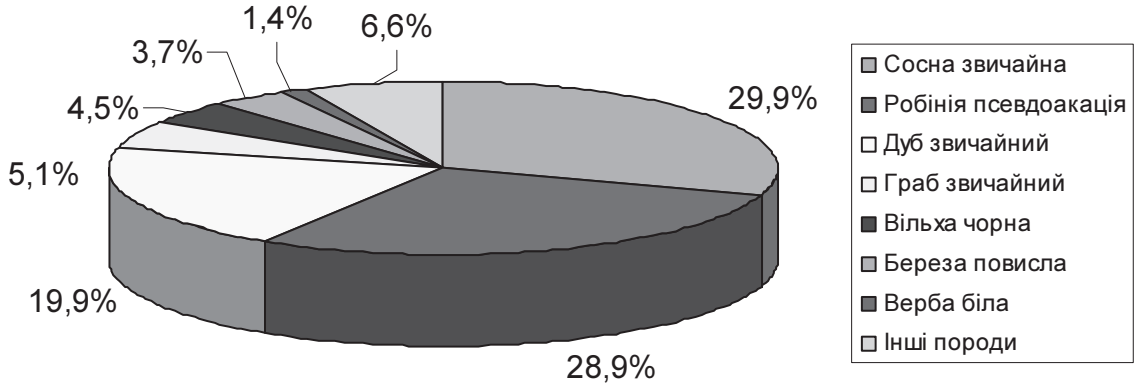

Рис. 1. Розподіл площі вкритих лісовою рослинністю земельних ділянок за переважаючими породами у ДП "Ржищівське лісове господарство" станом на 01.01.2004 р.

Цей розподіл зростання робінії по трофотопах цілком можна вважати науково обґунтованими, оскільки насадження робінії псевдоакації у вищезазначених типах лісорослинних умов відзначаються відносно високою довговічністю та продуктивністю [1].

Робінія псевдоакація одна з найсвітлолюбних порід, посухостійка і порівняно вибаглива до родючості ґрунту й тепла, є активним азотонакопичувачем, завдяки чому сприяє розвитку під пологом деревостану покриву бур'янів, що з часом спричиняє деградацію насаджень робінії [1].

Під час розподілу вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок робінії псевдоакації у досліджуваному підприємстві, можна зауважити, що найпоширенішими класами бонітету насаджень робінії є І клас бонітету,

що становить 928 га і є найбільшим показником (становить 31 %), друге місце посідають насадження робінії I^a класу бонітету – 893 га та 29 % відповідно. Значну частку становлять насадження робінії I^b класу бонітету – 798 га і 26 %. Середній бонітет насаджень робінії по ДП "Ржищівське лісове господарство" становить I^a,4. Середнє значення класу бонітету насаджень робінії за минулий ревізійний період становило I^b,8.

Розподіл вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок робінії псевдоакації за класами бонітету наведено на рис. 2.

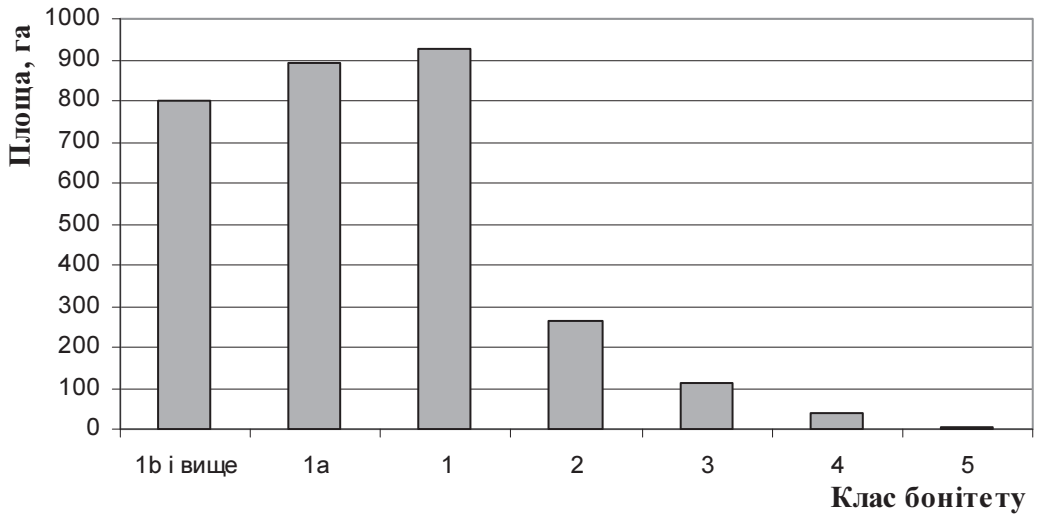

Рис. 2. Розподіл вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок робінії псевдоакації за класами бонітету

Середній запас насаджень робінії псевдоакації на 1 га за ревізійний період по господарству збільшився на 13 % або з 117 до 133 м3·га-1. Запас стиглих і перестійних насаджень збільшився з 171 до 187 куб. $м^3 \cdot га^{-1}$ (9,4 %).

Згідно з розподілом ділянок земель насаджень робінії псевдоакації за повнотами найбільшу площу становлять насадження з повнотою 0,7–1459 га (48 %) та 0,8–906 га (30 %). Середнє значення повноти насаджень робінії – 0,71. Порівняно з даними минулого ревізійного періоду значення середньої повноти становило 0,69 і збільшилося на 0,02. Наявність насаджень з повнотою 0,4 та 0,5 зумовлена залісненням еродованих земель. Розподіл вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок робінії псевдоакації за повнотами наведено на рис. 3.

Середній вік насаджень протягом ревізійного періоду збільшився з 29 до 34 років. Загалом насадження робінії псевдоакації в межах підприємства є високоповнотними, що зумовлено їх зростанням у відповідних лісорослинним умовах, наявністю чагарникових порід під пологом основного ярусу та вчасним і ефективним здійсненням лісогосподарських заходів.

Насадження робінії псевдоакації слід вирощувати за деревно-чагарниковим, деревно-тіньовим або комбінованим способом змішування деревних порід, створюючи ярус тіневитривалих чагарників та супутніх порід, з метою недопущення сильного освітлення ґрунтового покриву через ажурність крони робінії.

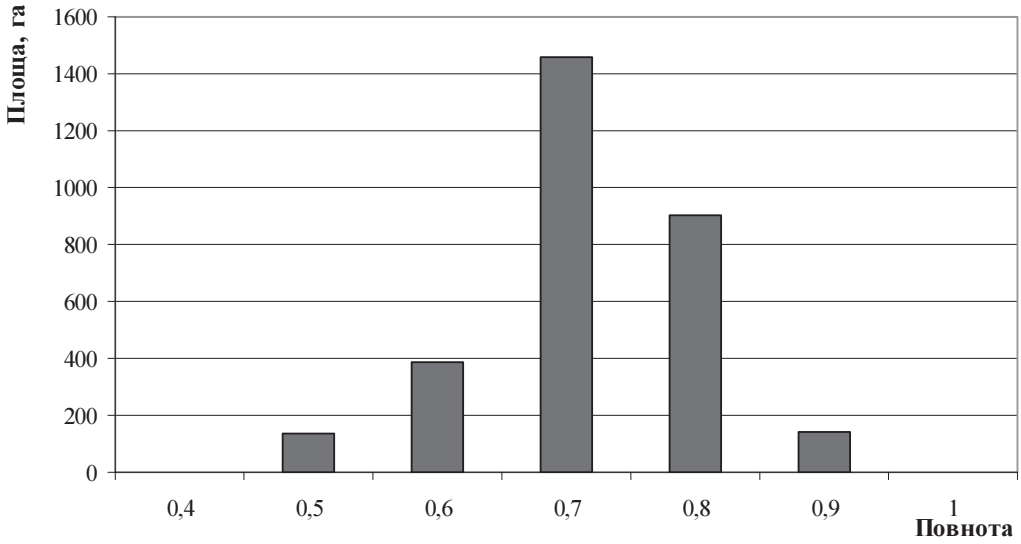

Рис. 3 Розподіл вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок робінії псевдоакації за повнотами, га

Насадження робінії псевдоакації в умовах державного підприємства "Ржищівське лісове господарство" мають позитивну динаміку щодо збільшення площі та запасу. Середні таксаційні показники порівняно з попереднім ревізійним періодом мають тенденцію до збільшення в разі оптимального та раціонального ведення лісового господарства.

Список літератури

1. Вакулюк П. Г. Лісовідновлення та лісорозведення в рівнинних районах України / П. Г. Вакулюк, В.І. Самоплавський – Фастів: Поліфаст, 1998. – 507 с.

2. Вакулюк П. Г. Путівник по лісомеліоративних і гідротехнічних об'єктах Ржищівського і Канівського держлісгоспів / Вакулюк П. Г. – К., 2002. – 120 с.

3. Лісові меліорації: підручник / [Пилипенко О. І., Юхновський В. Ю., Дударець С. М., Малюга В. М.]. – К.: Аграрна освіта, 2010. – 282 с.

4. Проект організації і розвитку лісового господарства державного підприємства "Ржищівське лісове господарство" Київського обласного управління лісового господарства. – Ірпінь: Укрліспроект, 2005. – Т. 1, Кн. 1. – 203 с.

5. Рижов В. Ф. Закрепление овражно-балочных систем (из опыта работы Ржищевской гидролесомелиоративной станции ЛПО «Киевлес») / Рижов В. Ф. – К.: Облполиграфиздат, 1989. – 3 с.

6. Українська енциклопедія лісівництва в 2 Т. Гол. ред. С. А. Генсірук. – Львів: Національна академія наук України, 1999. – 464 с.

7. Швиденко А. Й. Дендрологія / А. Й. Швиденко, О. М. Данілова – Чернівці : Рута, 2003. – 384 с.

Исследованы исторические предпосылки создания защитных лесных насаждений в центральной части Приднепровской возвышенности, исследованы особенности робинии псевдоакации как почвозащитной древесной породы, проанализировано современное состояние насаждений робинии в пределах ГП "Ржищевское лесное хозяйство". Установлено, что насаждения робинии псевдоакации необходимо создавать в свежих и влажных дубравах при участии кустарниковых пород с целью недопущения задернения почвы.

Робиния псевдоакация, противоэрозионные особенности, защитные лесные насаждения, Приднепровская возвышенность, овражно-балочные системы.

It's described the historical background of planting protective forest stands in the central part of Dnieper upland and researched the particularity of black locust as soil protective wood species. The current state of black locust stands within of the Rzystchive forestry has been analyzed. It's found out that the black locust stands appropriate to plant in the fresh and wet oak sites with shrubs for prevention of grass cover formation.

Black locust, anti-erosion properties, forest protective stands, Dnieper upland, ravine-gully systems.

УДК 712.4:630*17:582.47(477-25)

ВЕГЕТАТИВНЕ РОЗМНОЖЕННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ РОДУ *JUNIPERUS* L. В УМОВАХ М. КИЄВА

О.О. Ткаченко, магістр
О.О. Демченко, кандидат біологічних наук

Оцінено регенеративну здатність представників роду Juniperus L. з використанням стимуляторів ризогенезу. Встановлено найефективніші концентрації стимуляторів ризогенезу для вкорінення живців ялівців.

Вегетативне розмноження, живці, культивари, стимулятори, ризогенезу, концентрація, вкорінення.

Вегетативне розмноження – найефективніший спосіб розмноження представників роду *Juniperus* L., який дає змогу повністю передати ознаки батьківських особин нащадкам.

Оброблення стимуляторами ризогенезу підвищує результати вкорінення напівздерев'янілих живців.

Дослідження окремих аспектів вегетативного розмноження видів ялівців проводили: М.І. Докучаєва [4], О.Т. Істратова [7], Т.А. Жеронкіна [4], З.Я. Іванова [5], Т.В. Хромова [7], Л.Н. Панова [5], Х.Б. Гасанова [3], З.В. Кожевнікова [3], В.О. Пономаренко (2006–2010 рр.) [10] та ін.

Мета дослідження – проаналізувати регенераційну здатність видів роду ялівець, визначити оптимальні терміни живцювання, найефективніші стимулятори ризогенезу та їх концентрації для вкорінення представників роду Juniperus.

Матеріали і методика дослідження. Дослідження проводилися на території Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка НАН України та ботанічного саду НУБіП України. В роботі використовувались: ялівець

© О.О. Ткаченко, О.О. Демченко, 2012